

<https://doi.org/10.15407/uhj2026.04.098>
УДК 94:329.7(477.81)“1921/1939”

Руслана ДАВИДЮК

докторка історичних наук, професорка,
професорка кафедри історії та методики її навчання,
Рівненський державний гуманітарний університет (Рівне, Україна)
davrus63@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-0485-5121>

ЖІНОЧИЙ ВИМІР УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ЕМІГРАЦІЇ У ВОЛИНСЬКОМУ ВОЄВОДСТВІ (1921—1939)

Мета — на основі узагальнення архівних матеріалів, міжвоєнної періодики та історіографії простежити особливості особистого життя, громадської, політичної діяльності жінок, представниць української політичної еміграції, котрі разом зі своїми чоловіками чи самостійно виїхали на територію II Речіпосполитої й осіли у Волинському воєводстві. Актуалізовано увагу на трагедіях подружнього життя, розриві родинних зв'язків після встановлення нового більшовицько-польського кордону, простежено спроби зберегти сім'ї чи формувати нові відносини, висвітлено особливості громадсько-політичної діяльності жінок. Доведено, що громадська діяльність емігранток втілювалася в роботі повітових «Просвіт», Союзу українок із центром у Рівному, Союзу жінок-українок громадської праці в Луцьку, розвитку театрального життя, популяризації українських національних традицій. **Методологія дослідження** ґрунтується на аналітичному, хронологічному, порівняльному методах, структурованості, критичному підході до аналізу історичних документів, на принципах науковості та історизму. **Новизна роботи** полягає у визначенні місця і впливу українських політичних емігранток у громадсько-політичному житті міжвоєнної Волині. **Основні результати** дослідження виокремлюють місце й роль жінок у середовищі української політичної еміграції та характеризують їхній внесок

Цитування: Давидюк Р. Жіночий вимір української політичної еміграції у Волинському воєводстві (1921—1939). *Український історичний журнал*. 2026. № 4 (589). С. 98—112. <https://doi.org/10.15407/uhj2026.04.098>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2026. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

у громадсько-політичне життя Волинського воєводства. **Практичне значення дослідження і перспективи подальших студій** полягають у розширенні жіночого виміру української політичної еміграції в Польщі та з'ясуванні долі жінок-емігранток в умовах Другої світової війни, яка стала епілогом для міжвоєнної української політичної еміграції як явища.

Ключові слова: Українська революція, політична еміграція, жінки, II Річчосполита, Волинське воєводство, подружнє життя, громадські організації.

Українська політична міжвоєнна еміграція охопила різні країни Європи, однак основна її хвиля була спрямована до Польщі, союзниці згідно з Варшавською угодою. Емігрантське середовище міжвоєнної доби формували різні соціальні й суспільно-політичні прошарки населення Наддніпрянської України, які різнилися матеріальним становищем, освітнім рівнем, політичними поглядами: «Хвиля еміграції складається з найрізномірніших елементів як по своєму національному, так і соціальному характеру, [...] емігрують заможні і середні кола, емігрує трудова інтелігенція, селянство і міщанство»¹.

Серед емігрантів УНР чітко виокремлювалися дві групи: військові, що перебували у спеціальних таборах для інтернованих, і цивільні, колишні урядовці, співробітники українських державних установ, які разом з армією залишили батьківщину. У соціальній структурі емігрантів переважали чоловіки, здебільшого військові, жінки складали приблизно 10 % [1, с. 10—11].

В історіографічній ретроспективі авторка спирається на праці, присвячені загальним проблемам міжвоєнної української політичної еміграції та гендерному виміру історичних студій. Появу, способи формування та особливості міжвоєнної української політичної еміграції в Європі аналізував В. Трощинський [2], політичний вибір у 20-х рр. XX ст., соціальну адаптацію лідерів вивчала В. Піскун [3]. Науково-освітню діяльність української еміграції у міжвоєнній Польщі досліджував А. Портнов [4], а її громадсько-політичні практики на Волині студіювала Р. Давидюк [5]. Приділяли увагу означеним проблемам також польські вчені. Аналіз становища військових УНР у початковий період еміграції простежував Я.Я. Бруський (J.J. Bruski) [6], діяльність осередків Українського центрального комітету (далі — УЦК) на території міжвоєнної Польщі вивчав Е. Вішка (E. Wiszka) [1], а збереження історичної пам'яті про діячів еміграції УНР — О. Колянчук (A. Kolańczuk) [7].

Місце й роль українських жінок у суспільно-політичному житті міжвоєнної Польщі, їхня співпраця з політичними партіями та громадськими організаціями, внесок у національну розбудову західноукраїнського суспільства, співвідношення родинного й громадського, ідеї фемінізму розглядалися в наукових працях О. Кісь [8; 9], М. Дядюк [10], О. Маланчук-Рибак [11] та ін.

Поступово заповнюється лакуна в дослідженні ролі жінок як важливого елемента міжвоєнної української політичної еміграції. Цікавим є видання, присвячене внеску жінок у розвиток української дипломатії періоду українського держа-

¹ Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі — ЦДІАЛ України). Ф. 462. Оп. 1. Спр. 187. Арк. 45.

вотворення, зокрема й подій Української революції, що включає нариси, спогади, інтерв'ю [12]. Корисними для написання статті стали життєписи окремих емігранток, які пов'язали своє життя з Волинню — Параскевії Багринівської [13, с. 5—17], Марії Волосевич [14, с. 48—62], Галини Журби [15], а також розвідки про жіночі організації на Волині [16, с. 106—117].

Джерельну основу статті склали насамперед архівні документи, що зберігаються в державних архівах Рівненської, Волинської, Тернопільської областей, серед яких статuti, протоколи засідань, звіти, склади товариств Союзу українок у Рівному, Волинського українського театрального товариства в Луцьку, справи про нагляд польської влади за членами політичних партій, громадських організацій, звіти й рапорти Волинського воєводського управління державної поліції про суспільно-політичне становище на території воєводства. Важливими є також документи Центрального державного історичного архіву України, м. Львів (далі — ЦДАІАЛ України) про становище емігрантів з Наддніпрянської України й організацію допомогової діяльності.

Документи Галузевого державного архіву Служби безпеки України (далі — ГДА СБУ) у Києві, Харкові, Вінниці, Рівному — це насамперед архівно-кримінальні справи діячів / діячок української політичної еміграції, які дозволяють отримати значний фактологічний матеріал про склад їхніх родин. Цю інформацію доповнюють матеріали Галузевого державного архіву Міністерства внутрішніх справ України, м. Рівне (далі — ГДА МВС України, м. Рівне), зокрема документи про виселення родин українських політичних емігрантів. Доповнили джерельну базу документи Галузевого державного архіву Служби зовнішньої розвідки України (далі — ГДА СЗРУ), як-то донесення Іноземного відділу Об'єднаного державного політичного управління про діяльність еміграції, а також матеріали міжвоєнної періодичної преси та спогади.

У міграційній круговерті жінкам було особливо складно, адже їхні родинні, сімейні, подружні відносини проходили важкі випробування, далеко не всі родини вдавалося зберегти. Це змогли зробити Багринівські, Маслови, Врогновські, Кентржинські та ін. Віра Маслова, уродженка Вінниці, емігрувала в 1921 р. до Польщі разом із чоловіком, Миколою Васильовичем, у минулому керівником канцелярії Малої ради УНР, очільником юридичного відділу Міністерства закордонних справ УНР у 1919 р. У червні 1927 р. родина переїхала до Луцька на запрошення волинської воєводської адміністрації².

Уродженка Харківщини Параскевія Багринівська, котра з кінця 1917 р. завідувала господарством Міністерства юстиції УНР, після революції переїхала до Варшави, співпрацювала з УЦК, у 1925 р. була членкинею Жіночої громади у Варшаві. Наступного року разом з чоловіком Миколою Устиновичем (директор департаменту Міністерства юстиції УНР, Міністерства закордонних справ, міністр юстиції та міністр праці УНР з серпня 1921 до січня 1922 рр.) осіла в Рівному [13, с. 5—6].

Олена Кентржинська (у дівоцтві Орловська), що народилася в м. Ушиця Подільської губернії, разом із чоловіком, Антоном Михайловичем, діловодом заліз-

² Державний архів Волинської області (далі — ДАВО). Ф. 277. Оп. 1. Спр. 882. Арк. 3—5, 15.

ничних шляхів сполучення періоду УНР, у роки революції перебувала у Старокостянтинові, Кам'янці-Подільському. Емігрувавши до Польщі, родина спочатку зупинилася в Ченстохові, а згодом подалася на малу батьківщину чоловіка, жила в Рівному. У листопаді 1922 р. до них доєдналася Софія, молодша сестра Олени, котра наступного року вступила на філологічне відділення Українського високого педагогічного інституту ім. Михайла Драгоманова у Празі, а після його закінчення повернулася на Волинь. Вчителювала у Дерманській приватній жіночій духовній гімназії, а коли польська влада в 1929 р. закрила цей заклад, викладала українську мову в Рівненській, згодом Кременецькій приватних гімназіях, підозрювалася польською владою у співпраці з ОУН³.

Значно частіше політична еміграція призводила до руйнування одних подружніх зв'язків та появи нових. У радянській Україні залишилася і зазнала переслідувань перша дружина члена Українського національного союзу у Вінниці Євгена Богуславського Ольга (померла в 1928 р.). Є. Богуславський, перебуваючи в Ченстохові, працював в Українському Червоному Хресті, на еміграції одружився з колишньою медсестрою шпиталю при Армії УНР Маргаритою Медведцькою — разом вони переїхали на Волинь і жили в Луцьку⁴.

В Острозі зміг учергове влаштувати своє особисте життя уродженець Катеринослава Сергій Бачинський, секретар президії Трудового конгресу від Селянської спілки, декан Українського державного університету в Кам'янці-Подільському, секретар Ради Республіки. Отримавши в 1923 р. церковне розлучення з О. Дорожинською, яка жила в радянській Україні, він побрався з учителькою Марією Білошицькою, уродженкою Острога [17, с. 85—86].

Залишилася в Єлисаветграді перша дружина начальника управління залізниць Південного фронту Директорії УНР Антона Стрижевського Ганна. Емігрувавши до Польщі, А. Стрижевський очолив Центральне бюро біженців у Ченстохові, одружився з Анжелікою Абрамович, з 1923 р. вони мешкали на Волині: спочатку у Володимирі, згодом у Костополі⁵.

Окремі емігранти УНР намагалися переконати своїх дружин переїздити з радянської України до Польщі. Старшина Армії УНР Оникій Богун, уродженець Полтавщини, що вцілів у трагедії під Базаром, у серпні 1927 р., отримавши дозвіл польської влади, переїхав з табору Каліша до Острога⁶. Упродовж двох років він намагався викликати до себе дружину та трьох дітей із радянської України, мріяв, щоб вони навчалися в українській гімназії, а згодом в Українській господарській академії (далі — УГА) в Подєбрадах. У 1924—1925 рр. клопотав про це перед польською владою, хоча, як сам визнавав, це «було нелегко і недешево». Дружина в 1925 р. відмовилася переїжджати з УСРР до Польщі, тому він «залишився у Польщі самотнім, без родини [...] жив як монах»⁷. Сотник Армії УНР Микола

³ Державний архів Рівненської області (далі — ДАРО). Ф. 30. Оп. 18. Спр. 1275. Арк. 24, 44.

⁴ ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 6. Спр. 75894. Арк. 22, 13 зв., 18 зв.

⁵ ДАРО. Ф. Р-2771. Оп. 2. Спр. 1101. Арк. 5.

⁶ ДАРО. Ф. 33. Оп. 4. Спр. 28. Арк. 111.

⁷ Там само. Спр. 51. Арк. 10 зв.

Сак через матеріальні труднощі відправив дружину до заможної родини в Шанхай, а сам жив самотньо, помер у шпиталі Рівного 22 червня 1933 р. Похованням на Дубенському цвинтарі в Рівному займався місцевий відділ УЦК під керівництвом І. Литвиненка [18, с. 24—25]. Полковник Олександр Пучківський відійшов у вічність 1 лютого 1938 р. в Ковелі; його родина, дружина та двоє синів, залишилися в радянській Україні. Поховання організовували побратими Ковельської філії УЦК [19, с. 6—7]. Родина емігранта Петра Задорожного-Задонського — дружина та двоє дітей — залишилися в радянській Україні, а чоловіка у травні 1927 р. ховали його побратими [20, с. 58—59].

У випадку родини Чуднівських перемогло кохання. Василь Чуднівський, колишній заступник міністра народного господарства уряду УНР, емігрував до Польщі й поселився у Здолбунові, а його дружина Олена (у дівочтві Шраг) залишилася в Чернігові. Молода жінка наважилася разом з маленькою донькою їхати до Польщі, щоби бути поряд з коханим чоловіком. Після того, як їй відмовили в легальному виїзді, вона в жовтні 1922 р. змогла перейти кордон нелегально. Чоловік у листі, адресованому з Києва, виклав логістику її подорожі: добратися до м. Славути, де за вказаною адресою знайти місцевого єврея, який був повідомлений про приїзд Олени задалегідь. Він влаштував жінку на квартиру, де вона прожила десять днів, а після цього за певну суму грошей зміг переправити її з дитиною на польський бік. На підводі вони доїхали до Кривина, а звідти вночі перейшли кордон пішки. До жовтня 1924 р. родина Чуднівських жила у Здолбунові, а після цього легально повернулася до УСРР. Згодом більшовики все ж зруйнувати подружнє життя: Василя Чуднівського арештували в 1930 р. та засудили до 5 років таборів, а Олену — в 1936 р.⁸

Дружин учасників Української революції, що залишилися на радянській території, більшовики не лише переслідували, але й арештовували та навіть страчували. У 1924 р. Київський відділ ДПУ затримав першу дружину повстанського отамана Івана Трейка Марію Бесарабенко, яку разом із сімома іншими повстанцями засудили до розстрілу з конфіскацією майна [21, с. 3]. Органи ДПУ знищили родину командувача Подільської групи у Другому Зимовому поході, полковника Армії УНР Михайла Палія-Сидорянського. Дружину Андрія Дідковського вислали в Іркутську область [22, с. 155], а дружину повстанського отамана Якова Гальчевського Марію (у дівочтві Жуматій), молоду вчительку, рішенням Особливої наради при колегії ОДПУ 16 травня 1924 р. ув'язнили до концтабору на три роки, виславши за межі України⁹.

Ірину Салій, першу дружину Володимира Мачушенка, члена УЦР, учасника Трудового конгресу від Брацлавського повіту, більшовики розстріляли. Сам він, оселившись на Волині, зміг нелегально переправити своїх чотирьох дітей із СРСР до Кременця, де одружився з донькою місцевого кооператора Яськевича¹⁰.

Значна група емігрантів, насамперед військових Армії УНР, виїхали до Польщі неodrуженими. Опинившись, як правило, за сприяння УЦК на території Волині,

⁸ ГДА СБУ, м. Харків. Ф. П. Спр. 10604. Арк. 7—7 зв., 9, 12.

⁹ ГДА СБУ, м. Вінниця. Ф. П. Оп. 1. Спр. 29262. Арк. 3, 50, 64.

¹⁰ ГДА СЗРУ. Ф. 1. Спр. 12617. Т. 15. Арк. 33—33 зв.

вони змушені були працювати на важких фізичних роботах, не мали житла, дуже бідували. Багато хто намагався побратися з місцевими українками, що розв'язувало питання житла та давало можливість працювати в господарстві дружини. Уродженець Поділля, писар 6-ї стрілецької дивізії Армії УНР Гнат Церклевич після інтернування працював на Бабинській цукроварні. Одружившись з Марією Тополок із сусіднього с. Рясники, зайнявся господарством дружини, а в 1935 р. зміг відкрити власну бакалійну крамницю¹¹. Ще один робітник згаданої цукроварні Олексій Матух після одруження осів у с. Дядьковичі¹², а колишній член УЦР, секретар Українського генерального військового комітету Степан Письменний, взявши за дружину доньку православного священника Антона Блонського Ангеліну, поселився в с. Зарицьк Дядківської гміни¹³. Старшина Армії УНР Микола Варакута побрався з мешканкою Ковеля Уляною Залогою, у батьківському будинку якої їм виділили окрему кімнату¹⁴. Дружиною офіцера Армії УНР Мартина Волкова стала Тетяна, сестра священника Євгена Кульчинського, благочинного та настоятеля церкви в с. Колки на Луччині. Імовірно під впливом тестя М. Волков прийняв сан священника, згодом обирався послом до польського сейму. Підполковник Армії УНР Леонід Ступницький після переїзду в 1922 р. до Острога одружився з Лідією Беднарською, місцевою вчителькою, випускницею Острозького жіночого училища графа Д. Блудова¹⁵. Родина з двома синами мешкала на вулиці Бульмаж, 41, займаючи половину дерев'яного будинку. Робота на Бабинській цукроварні забирала багато часу, а родина жила в сусідньому повіті, тому Л. Ступницькому довелося винаймати житло, а з сім'єю бачитися лише у вихідні [23, с. 14, 16]. Полковник Армії УНР, організатор контрольно-розвідувальних пунктів УНР у волинському прикордонні І. Литвиненко одружився з Галиною Шпігельман, мешканкою с. Дермань Здолбунівського повіту¹⁶.

Перелік одружень політичних емігрантів з місцевими українками можна продовжувати. Зауважимо, що на території етнічної Польщі поширеним явищем було одруження українських політичних емігрантів із польками. І. Фещенко-Чопівський із цього приводу зауважував: «Між моїми дипломантами було п'ятеро українців [...]. Характерно, що всі вони поженилися опісля з польками» [24, с. 79]. Значною мірою одруження впливало на подальшу самореалізацію емігрантів і на національну ідентичність їхніх дітей.

На території міжвоєнної Волині проживало багато родин військових емігрантів УНР, у яких дружини були не менш відомими діячками українських визвольних змагань, ніж їхні чоловіки. Марія Теріда, дружина полковника Армії УНР, учасника Першого Зимового походу Олександра Волосевича, народилася 19 серпня 1898 р. у Варшаві в сім'ї військового, згодом разом із батьками переїхала до Кременця, де закінчила гімназію. У роки Першої світової війни евакуювалася до

¹¹ ГДА СБУ, м. Рівне. Ф. 5 (Р). Спр. 5223. Арк. 17.

¹² Там само. Спр. 5219. Арк. 44.

¹³ ДАРО. Ф. 33. Оп. 4. Спр. 29. Арк. 827.

¹⁴ ГДА СБУ. Ф. 6. Спр. 76392. Арк. 33.

¹⁵ ГДА МВС України, м. Рівне. Ф. 26. Спр. 5068. Арк. 244.

¹⁶ ДАТО. Ф. Р-3429. Оп. 3. Спр. 178. Арк. 12.

Киева, навчалася на Вищих жіночих курсах, брала участь в українській маніфестації в березні 1917 р. Від імені жінок виступала на військовому параді з нагоди утворення Українського полку ім. Богдана Хмельницького. Була делегаткою Першого військового з'їзду, помічницею генерального секретаря освіти І. Стеценка, працівницею культурно-освітнього відділу штабу Дієвої Армії УНР, інспектури 11-го полку 4-ї Сірої дивізії, сестрою-жалібницею, учасницею Першого Зимового походу [14, с. 50—51; 25, с. 170—171]. У таборі інтернованих 1 листопада 1921 р. сім'я Волосевичів поповнилася сином Павлом. Там же в родині полковника Армії УНР Дмитра Білогуба та його дружини Ганни народилася донька Ірина (Оріся). Волосевичі згодом оселилися в Кременці, а Білогуби в Луцьку. Ганна Білогуб стала високопрофесійною бандуристкою, об'їздила з гастролями 29 місцевостей Волинського воєводства, виступала в 70 імпрезах, виголошувала доповіді в «Рідній хаті», усяко популяризувала музичну культуру [26, с. 5].

Сестрою-жалібницею Українського Чорноморського полку, Окремого кінногірського гарматного дивізіону була Тереза (у дівочтві Кохель), дружина генерал-хорунжого Армії УНР Олекси Алмазова, народилася вона в Харкові в родині німців. Після спільного навчання в УГА в Подєбрадах родина переїхала до Луцька [7, с. 64—65]. На Волині працювали кілька родин, які оселилися в краї після участі в Українській революції та подальшого спільного навчання в УГА в Подєбрадах. Серед них Микола й Лідія Гадяцькі, Ганна й Микита Гнатченки, Наталія (у дівочтві Пирогова) й Олександр Зибенки, Юлія та Омелян Кіцери (у минулому старші діловоди Державного контролю уряду УНР) [27, с. 90, 95, 99, 100; 28, с. 123, 147] та ін.

Опинившись у Польщі та осівши у Волинському воєводстві, емігрантки УНР демонстрували цілісність своєї натури, активно долучалися до освітньої, культурної, допомогової діяльності. Завдання українських жінок в еміграції поділялися на внутрішні (праця у власному середовищі, піднесення культурного рівня) та зовнішні (пропаганда національної справи, ідеї визволення України). У повсякденній роботі важливими ставали питання гуманітарного й педагогічного характеру: допомога хворим і безробітним емігрантам, опіка та виховання дітей. Жіноча підсекція УЦК у Польщі на чолі з Оленою Лукасевич, серед іншого, допомагала дітям у притулку м. Рафалівка на Волині [29, с. 294].

У першій половині 1920-х рр. у Волинському воєводстві функціонували повітові «Просвіти», при яких діяли жіночі секції. Активними просвітянками були Олена Левчанівська, Галина Журба, Ганна Карпинська. Секретарем жіночої секції Кременецької «Просвіти» працювала Олександра Чернова, дружина Аркадія Животка. О. Левчанівська в 1918—1919 рр. викладала в школі для дорослих, публікувалася у «Волинській газеті» та часописі «Громадянин», займалася культурно-просвітницькою та громадсько-політичною роботою в Житомирі. Після повернення на свою малу батьківщину увійшла до управи Луцької повітової «Просвіти», очолювала секцію благодійництва, ініціювала скликання Першого з'їзду «Просвіт» 14—15 лютого 1921 р. в Луцьку. Ставши першою жінкою-сенаторкою від Волині до польського парламенту (1922—1927), вона актуалізувала «українське питання» на міжнародних конгресах у Парижі, Празі, Женеві, була членкинею жіночої між-

народної організації «Ліга миру і свободи», делегаткою V Конгресу Міжнародної жіночої Ліги миру і свободи, який проходив 8—16 липня 1926 р. в м. Дублін. Активну просвітянську роботу в Здолбунівській, згодом Рівненській «Просвіті» розгорнула Галина Журба (Галина Мавриківна Домбровська), уродженка Поділля, яка в роки революції працювала літераторкою у пресових органах УЦР «Нова Рада» і «Dzienniku Kijowskim», була перекладачкою в Секретаріаті (Міністерстві) польських справ, пресовою референткою Міністерства закордонних справ уряду УНР у Тарнові (липень 1920 — початок 1922 рр.). На час переїзду до Рівного й Здолбунів Г. Журба вже утвердилася як талановитий прозаїк імпресіоністичної школи, видавши в 1919 р. у «Книгоспілці» збірку оповідань «Похід життя». На Волині, а з 1933 р. у Львові, куди переїхала Галина разом із чоловіком, просвітянином Антіном Нивинським, побачили світ її нові твори: сценічний етюд «Маланка» (1921), повісті «Зорі світ заповідають» (1933), «Революція йде» (1937) [15].

Емігрантки долучилися до роботи у драматичних гуртках при повітових «Просвітах». У минулому актор і режисер театру М. Садовського в Катеринославі Григорій Березовський і його дружина Марія Авсюкевич-Березовська в 1928 р. очолили драматичний гурток при Кременецькій «Просвіті» [30, с. 3]. Микола Орел-Степняк заснував при Луцькій «Просвіті» театральне бюро, згодом організував український театр на Волині¹⁷. Йому допомагала дружина, артистка Марія Орлова-Степняк, уродженка Полтавщини, яка з 1922 р. була артисткою мандрівного Українського театру при «Просвіті» у Львові. Переїхавши в 1924 р. до Луцька, вона працювала вихователькою місцевої української приватної гімназії¹⁸.

Однак широкої самостійної роботи драматичні гуртки при «Просвітах» не розгорнули, що було пов'язано як з повсякденними проблемами, так і з тиском влади, яка врешті заборонила «Просвіти» у воєводстві під час «волинського експерименту» Генрика Юзевського.

Участь жінок в аматорському театральному рухові сприяла їхній самореалізації та збільшувала шанси на виживання. На Волині продовжив діяльність створений у таборах інтернованих Український наддніпрянський театр Ольги Міткевич, який згодом гастролював усією територією Польщі [31, с. 4]. У 1920 р. українські актори, що вимушено залишили Наддніпрянщину, організували в Ковелі театр під керівництвом Теодори Руденко [32, с. 8]. Найпоширенішою формою театального життя стали пересувні аматорські групи, частину з яких організовували емігранти з Наддніпрянщини. Ця форма театальної практики сприяла поширенню українського слова та п'єси у віддалених селах регіону, формуванню національної самосвідомості краян, до того ж давала змогу заробляти на прожиття, забезпечуючи емігрантів / емігранток роботою.

Театральні діячі та діячки із середовища української політичної еміграції сприяли появі в 1928 р. в Луцьку Волинського українського театру (далі — ВУТ) на чолі

¹⁷ ГДА СБУ, м. Львів. Ф. П. Спр. 27216. Арк. 5 зв.; ГДА СЗРУ. Ф. 1. Спр. 12617. Т. 15. Арк. 61 зв.

¹⁸ ЦДІАЛ України. Ф. 348. Оп. 1. Спр. 6457. Арк. 40, 50.

з Миколою Певним, колишнім сотником Армії УНР, який після інтернування, на запрошення М. Садовського, виїхав до Чехословаччини¹⁹. Нову сторінку своєї театральної праці він розпочав в Ужгороді, де одружився з уродженкою с. Северинівка Літинського повіту Подільської губернії Антоніною (Ніною) Машкевич, яка згодом стала примадонною ВУТ. Молода актриса володіла іноземними мовами, мала чудовий голос меццо-сопрано й була запрошена до Української республіканської капели під орудою О. Кошиця. До 1920 р. співала в капелі під керівництвом К. Стеценка й О. Кошиця в різних містах Європи. Після розколу капели працювала в Руському театрі Товариства «Просвіта» в Ужгороді. У 1927 р. разом з чоловіком переїхала до Варшави, де в 1928 р. виступила в п'єсі «Гріх». У тому ж році молода родина перебралася до Луцька, оскільки там працював старший брат Миколи Петро [33, с. 5]. Крім акторства, Ніна Певна займалася громадською роботою, була членкинею Волинського українського театрального товариства, Союзу жінок-українок громадської праці в Луцьку.

За участі емігранток були створені жіночі організації, які проводили культурно-освітню, кооперативну, релігійну роботу. Першою українською жіночою організацією у Волинському воєводстві став Союз українок із центром у Рівному, утворений у грудні 1926 р. Очолила його емігрантка П. Багринівська²⁰, яка налагодила контакти з Союзом українок у Галичині. Для досягнення поставлених завдань у товаристві працювало чотири секції: релігійно-гуманітарна, освітньо-шкільна, господарсько-торговельна, робітничо-промислова. Філії жіночої організації виникли у Здолбунові, Ковелі, Костополі, Кременці, Володимирі, Турійську, Маціїві, Почаєві. Крім того, у Рівному, Олександрії й Великій Любаші на Костопільщині союзнянки відкрили читальні, засновували хори й театральні гуртки, «захоронки» (садочки) для дітей [16, с. 110].

Володимирською філією Союзу українок з центром у Рівному з 1929 р. керувала Ніна Павлівна (у дівоцтві Прокопович), дружина Арсена Річинського, вчителька, зусиллями якої було організовано Свято матері²¹. Олександра (Леся) (у дівоцтві Бачинська), дружина Самійла Підгірського, представника Волинської губернії в УЦР, голови Волинської Української Ради в Житомирі, очолювала жіночий гурток при Ковельській «Просвіті»²², а згодом ковельську філію Союзу українок з центром у Рівному. Здолбунівський осередок очолила Олександра Байдак, дружина сотника Армії УНР Івана Байдака²³. Започатковану 13 березня 1929 р. кременецьку філію цієї жіночої організації очолила Марія Черкавська, дружина посла Михайла Черкавського, у минулому волинського губерньського комісара освіти УНР. Згодом керівництво філією у Кременці перейшло до вже згадуваної Марії Волосевич, за правління якої осередок перетворився на один із найдіяльніших у Волинському воєводстві²⁴.

¹⁹ ДАВО. Ф. 200. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 7 зв.

²⁰ ДАРО. Ф. 3. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 1.

²¹ ДАВО. Ф. 4666. Оп. 2. Спр. 1969. Арк. 16 зв., 43.

²² Там само. Спр. 2002. Арк. 17.

²³ Там само. Ф. 46. Оп. 9-а. Спр. 447. Арк. 31.

²⁴ ДАРО. Ф. 3. Оп. 1. Спр. 2. Арк. 45; ДАВО. Ф. 46. Оп. 9-а. Спр. 447. Арк. 29.

Жінки всіляко зберігали й поширювали українські звичаї та традиції. У день св. Андрія жінки влаштовували вечорниці, 19 грудня, на свято св. Миколая, роздавали подарунки дітям. Традиційним стало проведення Різдвяної ялинки з подарунками й солодощами для дітей як місцевого населення, так і емігрантів. Систематично проводили свята до Дня матері, Шевченківські академії. Діячки жіночого союзу читали лекції на різноманітні теми, організовували концерти, займалися підготовкою господарських курсів. Вагомим елементом діяльності жіночого руху було благодійництво: опіка над дітьми, допомога в оплаті навчання, влаштування безплатних обідів.

Товариство допомагало українським емігрантам, які відчували значні фінансові труднощі. На зборах Союзу українок у Рівному 4 лютого 1927 р. було вирішено, з огляду на важкий стан родин жінок інтернованих у таборах Каліша, зібрати й вислати для них різні речі й одяг²⁵. На засіданні управи 5 грудня 1934 р. ухвалено організувати навчання жінок рукоділлю, а зібрані клеванським гуртком кошти (5 злотих) передати дітям Надії Вротновської²⁶, яка після смерті 2 квітня 1929 р. чоловіка, члена УЦР, начальника військово-ветеринарної управи Українського генерального військового секретаріату, полковника Армії УНР Костянтина Вротновського-Сивошапки, залишилася з чотирма неповнолітніми дітьми — Гордієм, Тетяною, Ольгою та Богданом²⁷.

Важливим аспектом діяльності жіночих товариств було відкриття дитячих садків. Для цього видавалися необхідними три речі: розуміння та бажання батьків, наявність коштів і добір фахівців. Вихователькою дитячого садка в Рівному працювала Єлизавета Зінченко, уродженка Полтави, дружина інструктора позашкільної освіти Міністерства освіти УНР, художника Петра Зінченка²⁸.

У рамках «волинської політики» воєводи Г. Юзевського, на противагу Союзу українок з центром у Рівному, було ініційовано товариство під назвою Союз жінок-українок громадської праці в Луцьку, яке поділяло пропаговану воєводою ідею українсько-польської співпраці.

У рамках «волинського експерименту» (1928—1938) воєвода всіляко сприяв створенню українського полонофільського руху, толерував змішані за національним складом організації, втілюючи при цьому політику регіоналізму, метою якої було недопущення впливу організацій з галицьким родоводом на Волинь. Переслідування і заборона Союзу українок з центром у Рівному та його філій цілком вписувалася в реалізацію ідеї «сокальського кордону». Так, на противагу Союзу українок з центром у Рівному, дружини проурядово налаштованих емігрантів, об'єднаних у лавах Волинського українського об'єднання, за підтримки воєводської адміністрації, зініціювали нову жіночу організацію — Союз жінок-українок громадської праці з центром у Луцьку, яку очолила Віра Маслова. Крім неї, до першого складу управи увійшли Олена Ковалевська, Зінаїда Певна, Серафима Те-

²⁵ ДАРО. Ф. 3. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 4.

²⁶ Там само. Спр. 2. Арк. 13.

²⁷ Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. Ф. 1075. Оп. 2. Спр. 666. Арк. 215—216.

²⁸ Рівненський обласний краєзнавчий музей. 18197/1 доп. Інформація про родину Зінченків.

лежинська, Ганна Білогуб, Зінаїда Чучмай, Оксана Пилипчук, Алла Пашевська, Марія Тимошенко й ін. З огляду на прізвища, можемо зробити висновок, що переважну більшість членкинь новоутвореного жіночого союзу в Луцьку складали дружини проурядово налаштованих емігрантів, послів до польського парламенту, які були прихильні до волинського воєводи Г. Юзевського.

Союз жінок-українок громадської праці у Луцьку проводив культурно-освітню роботу серед жінок, займався опікою над дітьми, однак відрізнявся від Союзу українок з центром у Рівному наполегливим відстоюванням ідей українсько-польської співпраці та відсутністю контактів із галицькими організаціями. При управі нової, проурядової жіночої організації працювало три відділи: організаційний, допомоговий і відділ праці. За підтримки влади союз долучився до благодійних акцій, зокрема оплати навчання двох учнів української гімназії в Луцьку, виділяючи для цього 20—25 злотих щомісяця та додаючи ще 15 злотих на харчування. Семеро найкращих учнів згаданої гімназії отримували безплатні обіди. Крім того, союз надавав щомісячну допомогу одному учневі гімназії в Каліші. Загалом на цілковитій опіці союзу перебувало троє дітей-школярів. Союз сплачував по 15 злотих на місяць за навчання дітей українських емігрантів у Варшаві, надавав одноразові допомоги українській шкільній молоді, інколи допомагав незаможним українським родинам, виділив 100 злотих на підтримку Луцької української гімназії. На свята жінки організовували допомогу колишнім українським воякам, збирали для них теплий одяг, взуття та ін. [5, с. 452—453].

Представниці Союзу жінок-українок громадської праці з центром у Луцьку підтримували процеси українізації Православної церкви в Польщі, наголошували на необхідності організації курсів для неписьменних, підтримки народного мистецтва; делегували представниць філій на акушерські курси; ініціювали відкриття дитячих садків та ясел; будівництво лазень у селах [34, с. 2]. Роботу ускладнювала нестача фахових інструкторів, що, разом з іншими проблемами, унеможливило втілення більшості із запланованого в життя.

Таким чином, представницями міжвоєнної політичної української еміграції були жінки, що народилися на зламі XIX—XX ст., дорослішали в умовах Першої світової війни, формувалися ментально, одружувалися в роки Української революції, тому на їхню долю випало чимало випробувань. Встановлення нового більшовицько-польського кордону спричинило сімейні трагедії та розриви родинних зв'язків, відчайдушні спроби зберегти сім'ю чи створити нові відносини. У вимушеній еміграції жінкам було в рази важче, ніж чоловікам, адже на їхні плечі лягали турботи про збереження власної родини, опіка над дітьми.

Опинившись у політичній еміграції в Польщі, але оселившись на українській землі Волині, вони в межах можливостей реалізовували свої громадські, освітні, творчі, мистецькі покликання, намагалися принести користь місцевій українській спільноті. Громадська діяльність емігранток втілювалася в роботі повітових «Прогресів», Союзу українок з центром у Рівному, Союзу жінок-українок громадської праці у Луцьку, а також у розвитку театрального життя, поширенні українських національних традицій.

Першою жіночою організацією на території міжвоєнної Волині, яку ініціювали емігрантки, став Союз українок із центром у Рівному. Союзянки налагодили контакти із Союзом українок у Львові, запозичуючи звідти різні форми й методи роботи. Ця організація зазнавала переслідувань в умовах реалізації ідеї «сокальського кордону», як важливого складника «волинської програми» Г. Юзевського. Ним був зініційований незалежний від впливів Галичини Союз жінок-українок громадської праці в Луцьку, який об'єднав переважно дружин лояльно налаштованих до влади українських емігрантів. Проурядовий жіночий союз у Луцьку намагався поширювати свій вплив на села воєводства, однак розгорнути там широку роботу не зміг.

В умовах польської дійсності й намагань влади розділити цілісність західно-українського жіночого руху, у середовищі емігранток на Волині окреслюються дві основні течії: проурядова, представниці якої орієнтувалися на співпрацю з польською адміністрацією, та національно-демократична, належні до якої емігрантки налагоджували контакти з жіночим рухом Галичини та дистанціюватися від проурядових тенденцій. Початок Другої світової війни поставив перед еміграційним середовищем новий виклик — зберегти своє життя і життя своїх рідних. На жаль, не всім він виявився під силу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ / REFERENCES

1. Wiszka, E. Emigracja ukraińska w Polsce 1920—1939. Toruń, 2004. 752 s. [in Polish].
2. Troshchynskiy, V.P. Mizhvoienna ukrainska emihratsiia v Yevropi yak istorychne i sotsialno-politychne yavyshe. Kyiv, 1994 [in Ukrainian].
[Трошинський В.П. Міжвоєнна українська еміграція в Європі як історичне і соціально-політичне явище. Київ, 1994. 260 с.].
3. Piskun, V. Politychnyi vybir ukrainskoi emihratsii (20-ti roky 20 st.). Kyiv, 2006 [in Ukrainian].
[Піскун В. Політичний вибір української еміграції (20-ті роки XX ст.). Київ, 2006. 672 с.].
4. Portnov, A.V. Nauka u vyhnanni: naukova i osvitnia diialnist ukrainskoi emihratsii u mizhvoiennii Polshchi (1919—1930). Kharkiv, 2008 [in Ukrainian].
[Портнов А.В. Наука у вигнанні: наукова і освітня діяльність української еміграції у міжвоєнній Польщі (1919—1930). Харків, 2008. 256 с.].
5. Davydiuk, R. Ukrainska politychna emihratsiia v Polshchi: sklad, struktura, hromadsko-politychni praktyky na terytorii Volynskoho voievodstva: monohrafiia. Lviv; Rivne, 2016 [in Ukrainian].
[Давидюк Р. Українська політична еміграція в Польщі: склад, структура, громадсько-політичні практики на території Волинського воєводства: монографія. Львів; Рівне, 2016. 704 с.].
6. Bruski, J. Petlurowcy. Centrum Państwowe Ukraińskiej Republiki Ludowej na wychodźstwie (1919—1924). Kraków, 2000. 600 s. [in Polish].
7. Kolanczuk, A. Ukraińscy emigranci polityczni w życiu naukowym, kulturalnym, społecznym i gospodarczym II RP. Przemyśl, 2019. 393 s. [in Polish].
8. Kis, O.R. Zhinocha istoriia yak napriamok istorychnykh doslidzhen: stanovlennia feministської metodologii. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*. 2012. 2: 159-172 [in Ukrainian].
[Кіс О.Р. Жіноча історія як напрямок історичних досліджень: становлення феміністської методології. *Український історичний журнал*. 2012. № 2. С. 159—172].

9. Kis, O. (Ed.). *Ukrainski zhinky v hornyli modernizatsii*. Kharkiv, 2017 [in Ukrainian].
[Українські жінки в горнилі модернізації / За заг. ред. Оксани Кіс. Харків, 2017. 304 с.].
10. Diadiuk, M. *Ukrainskyi zhinochyi rukh u mizhvoienii Halychyni: mizh hendernoiu identychnistiu ta natsionalnoiu zaanhazhovanistiu*. Lviv, 2011 [in Ukrainian].
[Дядюк М. Український жіночий рух у міжвоєнній Галичині: між гендерною ідентичністю та національною заангажованістю. Львів, 2011. 368 с.].
11. Malanchuk-Rybak, O. *Ideolohiia i suspilna praktyka zhinochoho rukhu na zakhidnoukrainskykh zemliakh XIX — pershoi tretyny XX st.: typolohiia ta yevropeyskyi kulturno-istorychnyi kontekst*. Chernivtsi, 2006 [in Ukrainian].
[Маланчук-Рибак О. Ідеологія і суспільна практика жіночого руху на західноукраїнських землях XIX — першої третини XX ст.: типологія та європейський культурно-історичний контекст. Чернівці, 2006. 499 с.].
12. Matias, I. (Comp.). *Zhinoche oblychchia ukraïnskoï dyplomatii: narysy, spohady, interv'iu*. Ch. 1. Zhytomir, 2024 [in Ukrainian].
[Жіноче обличчя української дипломатії: нариси, спогади, інтерв'ю. Ч. 1 / Авт.-упоряд. І. Матяш. Житомир, 2024. 288 с.].
13. Davydiuk, R. *Rodyna Bahrynivskykh. Z poliakamy za Ukrainu: Naddnyprianska emihratsiia v suspilno-politychnomu zhytti mizhvoiennoi Volyni*. Rivne, 2014. 3-17 [in Ukrainian].
[Давидюк Р. Родина Багринівських. З поляками за Україну: Наддніпрянська еміграція в суспільно-політичному житті міжвоєнної Волині. Рівне, 2014. С. 3—17].
14. Marchenko, Ya. & Davydiuk, R. *Polkovnyk Armii UNR Oleksandr Volosevych: viiskova ta hromadsko-politychna diialnist. Viiskovo-naukovy visnyk*. 2023. 40: 48-62. DOI: <https://doi.org/10.33577/2313-5603.40.2023.48-62> [in Ukrainian].
[Марченко Я., Давидюк Р. Полковник Армії УНР Олександр Волосевич: військова та громадсько-політична діяльність. *Військово-науковий вісник*. 2023. Вип. 40. С. 48—62. DOI: <https://doi.org/10.33577/2313-5603.40.2023.48-62>].
15. Rusnak, I. (Ed.). *Tvorchist Halyny Zhurby i mizhvoienna doba v ukrainskii literaturi: Do 125-yi richnytsi vid dnia narodzhennia pysmennytsi. Zbirnyk naukovykh prats*. Vyp. 3. Vinnytsia, 2014 [in Ukrainian].
[Творчість Галини Журби і міжвоєнна доба в українській літературі: До 125-ї річниці від дня народження письменниці. Збірник наукових праць. Вип. 3 / Ред. колегія: І. Руснак (гол. ред.) та ін. Вінниця, 2014. 536 с.].
16. Davydiuk, R. & Martynchuk, I. "The Ukrainian Women's Union" in Rivne (1926—1938): structure, public activities, relations with the government. *Skhidnoevropeyskyi istorychnyi visnyk*. 2024. 30: 106-117. DOI: <https://doi.org/10.24919/2519-058X.30.299900>.
[Davydiuk, R. & Martynchuk, I. "The Ukrainian Women's Union" in Rivne (1926—1938): structure, public activities, relations with the government. *Східноєвропейський історичний вісник*. 2024. Вип. 30. С. 106—117. DOI: <https://doi.org/10.24919/2519-058X.30.299900>].
17. Bachynskyi, M. *Serhii Bachynskyi. Spohady syna*. Lviv, 2004 [in Ukrainian].
[Бачинський М. Сергій Бачинський. Спогади сина. Львів, 2004. 250 с.].
18. Krukovskyi, Ye. *Sotnyk Mykola Sak. Tryzub*. 1933. 36 (8 zhovtnia): 24-25 [in Ukrainian].
[Круківський Є. Сотник Микола Сак. *Тризуб*. 1933. № 36 (8 жовтня). С. 24—25].
19. Polkovnyk O. *Puchkivskyi. Tryzub*. 1938. № 14 (3 kvitnia): 6-7 [in Ukrainian].
[Поковник О. Пучківський. *Тризуб*. 1938. № 14 (3 квітня). С. 6—7].
20. *Visti UTsK v Polschi*. 1927. 11-13 (kviten-traven-cherven): 58-59 [in Ukrainian].
[Вісті УЦК в Польщі. 1927. № 11-13 (квітень-травень-червень). С. 58—59].
21. Delo bandi Treika. *Proletarskaya pravda*. 1925. 133 (14 chervnya): 3 [in Russian].
[Дело банди Трейка. *Пролетарская правда*. 1925. № 133 (14 червня). С. 3].

22. Spetssluzhby UNR 20—30-kh rokiv mynuloho storichchia v arkhivnykh dokumentakh rozvidky. Kyiv, 2017 [in Ukrainian].
[Спецслужби УНР 20—30-х років минулого сторіччя в архівних документах розвідки. Київ, 2017. 320 с.].
23. Stupnytskyi, Yu. Spohady pro perezhyte. Lviv; Toronto, 2004 [in Ukrainian].
[Ступницький Ю. Спогади про пережите. Львів; Торонто, 2004. 134 с.].
24. Feshchenko-Chopivskyi, I. Khronika moho zhyttia. Spohady ministra Tsentralnoi Rady ta Dyrektorii. Zhytomyr, 1992 [in Ukrainian].
[Фещенко-Чопівський І. Хроніка мого життя. Спогади міністра Центральної Ради та Директорії. Житомир, 1992. 122 с.].
25. U. I. B. Pamiati Marii Volosevych [Nekroloh]. *Litopys Volyni*. 1992. 17-18: 170-171 [in Ukrainian].
[У. І. Б. Пам'яті Марії Волосевич [Некролог]. *Літопис Волині*. 1992. № 17-18. С. 170—171].
26. Bandura. *Volynske slovo*. 1939. 4 (2 liutoho): 5 [in Ukrainian].
[Бандура. *Волинське слово*. 1939. № 4 (2 лютого). С. 5].
27. Ukrainska Hospodarska Akademiia v Ch.S.R. 1922—1935. T. 1. New York, 1959 [in Ukrainian].
[Українська Господарська Академія в Ч.С.Р. 1922—1935. Т. 1. Нью-Йорк, 1959. 250 с.].
28. Koval, R. & Morenets, V. "Podiebradskyi polk" Armii UNR. T. 1. Kyiv, 2015 [in Ukrainian].
[Коваль Р., Моренець В. «Подєбрадський полк» Армії УНР. Т. 1. Київ, 2015. 432 с.].
29. Narizhnyi, S. Ukrainska emihratsiia: kulturna pratsia ukrainskoi emihratsii mizh dvoma svitovymu viinamy. Ch. 1. Praha, 1942 [in Ukrainian].
[Наріжний С. Українська еміграція: культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. Прага, 1942. 327 с.].
30. Kremenetskyi. Yuvyleina vystava. *Ukrainska hromada (m. Luts'k)*. 1928. 19: 3 [in Ukrainian].
[Кременецький Ювілейна вистава. *Українська громада (м. Луцьк)*. 1928. № 19. С. 3].
31. Vyhnanets z-nad Dnipra. Z teatralnoho mystetstva. *Dilo*. 1926. 190 (5 veresnia): 4 [in Ukrainian].
[Вигнанець з-над Дніпра. З театрального мистецтва. *Діло*. 1926. № 190 (5 вересня). С. 4].
32. 10-a richnytsia isnuvannia Ukrainiskoho Teatru pid provodom Teodory Rudenkovoï v Polshchi. *Ukrainska nyva*. 1932. 18-19 (30 kvitnia): 8 [in Ukrainian].
[10-а річниця існування Українського Театру під проводом Теодори Руденкової в Польщі. *Українська нива*. 1932. № 18-19 (30 квітня). С. 8].
33. Lovetskyi, T. Do 10-litnoho yuvyleiu artystky Niny Pevnoi. *Ukrainska nyva*. 1932. 8 kvitnia: 5 [in Ukrainian].
[Ловецький Т. До 10-літнього ювілею артистки Ніни Певної. *Українська нива*. 1932. 8 квітня. С. 5].
34. Vid Soiuzu Zhinok Ukrainok. *Ukrainska nyva*. 1934. 11 (25 bereznia): 2 [in Ukrainian].
[Від Союзу Жінок Українок. *Українська нива*. 1934. № 11. 25 березня. С. 2].

Надійшла / Received 23.04.2026

Прийнята до друку / Accepted for publication 23.06.2026

Ruslana DAVYDIUK

Doctor of Historical Sciences (Dr Hab. in History), Professor,
Professor of the Department of History and Methods of Teaching,
Rivne State Humanitarian University (Rivne, Ukraine)

davrus63@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0485-5121>

WOMEN'S DIMENSION

OF UKRAINIAN POLITICAL EMIGRATION

IN VOLYN VOIVODSHIP (1921—1939)

The aim of the article is to summarise archival materials, interwar periodicals and historiography in an attempt to trace the characteristics of the personal lives, social and political activities of women who were part of the Ukrainian political emigration and who, either with their husbands or on their own, emigrated to the territory of the Second Polish Republic and settled in the Volhynian Voivodeship. The study focuses on the tragedies of married life and the severing of family ties after the establishment of the new Bolshevik-Polish border. The attempts to preserve families or forge new relationships are examined, and the distinctive features of women's social and political activities are highlighted. It has been established that the social activities of female emigrants took the form of work within the district Prosvita branches, the Union of Ukrainian Women located in Rivne, the Union of Ukrainian Women in Public Service in Lutsk, as well as in the development of theatrical life and the promotion of Ukrainian national traditions. **The research methodology** is based on analytical, chronological and comparative methods, a structured approach, a critical analysis of historical documents, and the principles of scientific rigour and historical objectivity. **The scientific novelty** of the work lies in determining the role and influence of Ukrainian female political exiles on public and political life in interwar Volhynia. **The main findings** of the study highlight the place and role of women within the Ukrainian political émigré community and describe their contribution to public and political life in the Volhynian Voivodeship. **The practical significance of this research and the prospects for further study** lie in broadening our understanding of the female dimension of Ukrainian political emigration to Poland and in uncovering the fate of female emigrants during the Second World War, which marked the end of Ukrainian interwar political emigration as a phenomenon.

Keywords: *Ukrainian Revolution, political emigration, women, the Second Polish Republic, Volhynia Voivodeship, married life, public organization.*